



Seixanta anys de 'Nosaltres, els valencians'

Autor: David Garrido

Data de publicació: 09-02-2022

Enguany es compleixen seixanta anys de l'aparició d'un llibre emblemàtic, tota una fita en el redescobriment de la identitat valenciana i de la Catalunya sencera: 'Nosaltres, els valencians'.

Article d'En David Garrido publicat el 9 de gener al setmanari El Temps.

El ple del Consell de la Generalitat del sud, que de Generalitat n'hi ha una altra al sud del rierol de la Sènia, ha decidit —vatua tu!— convertir el 2022 en l'Any Fuster, en homenatge a l'insigne assagista natural de Sueca (la Ribera Baixa). Vaja, venint dels qui aposenten les seves posaderes en una institució que, malgrat el nom, escenifica tot allò que no és una Generalitat, causa sorpresa. No ho dic debades. Entre la imbecil·litat del corònim regional (ho recordo: Comunidad o, si voleu, Comunitat, té igual, que la tria lingüística, en aquest cas, igual d'estòlida és), la blaverada simbòlica —tifes blaves a tort i a dret— que embolcalla les renúncies vergonyoses i —atenció!— la manca d'atenció sempiterna a l'ús normal de la llengua pàtria (ep! Casos de discriminació lingüística a dojo), més aviat tal commemoració, venint de qui ve, sembla una broma, una pantomima per a dissimular el ressentiment provincià, de provincianisme engallat i rupestre que els caracteritza i que Fuster, el savi de Sueca, descrivia i tant criticava. Potser, li preparen el digne funeral que no li feren en 1992. Fuster? Com el català al País Valencià i com digué l'espanyolíssim Unamuno de la llengua basca als Jocs Florals de Bilbao de 1901: bell monument d'estudi! Venerable relíquia! Noble executòria! Enterrem-lo santament, amb funerals dignes, embalsamat en ciència; lleguem als estudis tan interessant relíquia. Sí, certament, l'antifusterianisme, el sucursalisme dels qui se senten més molls (muelles deia el comte-duc d'Olivares dels valencians) que ningú i perseveren a incorporar-se a un centre mesetari, amb Borbó o sense, del qual mai no formaran part. No debades, com a mostra vegeu: Para ofrendar nuevas glorias a España, / todos a una voz, hermanos venid, proclamen els dos primers versos de l'Himno de la Exposición, convertit en himne oficial de la Comunidad d'habitants del Levante feliz —potser no tant— «espanyol» per obra i gràcia del mateix partit que ara lidera el tan decebedor «Botànic» (Llei 8/1984, de 4 de desembre).

El ple del Consell valencià ha decidit que el 2022 sigui l'any Joan Fuster. Benvingut sigui si és per a divulgar el pensament de l'escriptor més determinant de la història del País Valencià recent. Al 2017 inauguraren el Museu Fuster a Sueca (a la imatge). Ara vegem que ens depara l'Any Fuster: puix parlen de Fuster, vejам que diuen!

Puix parlen de Fuster, vejам què diuen!

Però, bé, puix parlen de Fuster, vejам què diuen! Esperem que sigui així, un Any Fuster il·lusionant, cosa que —perdoneu— dubto i molt temo que converteixin Fuster en venerable relíquia —cosa que penso que a ell no li agradaria gens— a enterrar santament, embalsamat en ciència. Perquè Joan Fuster, l'humanista, l'escriptor, és excepcional perquè sabé com cap altre descriure la tragèdia despersonalitzadora que afligia i afligeix encara avui els valencians; el què som i per què som com som? Sí, afligeix, perquè els valencians —assenyala Fuster— «fallem» en tant que poble normal. La societat valenciana, per a Fuster, «hauria d'ésser» qualsevol cosa que no fos la societat desarmada i subalterna que avui és. Ho era en 1962, en els temps del desarrollismo franquista i encara ho és seixanta anys més tard, en els temps de... Vaja, a Franco li succeí Juan Carlos, a Juan Carlos, que encara cueja, Felipe VI; i mentrestant, a Fuster li posaren dos bombes a casa seva; la burrera del provincianisme engallat i rupestre campà a pler, i encara campa, pels carrers de la ciutat de València; el País Valencià fou convertit en ridícula Comunidad dominada pel mimetisme madrilenyista; a la senyera li encolomaren una tremebunda tifa blava, la ferum de la qual encara ensutja l'aire del país; Fuster, com diu el seu epitafi, va morir com va viure, sense ganes; el cartagener Zaplana, substitut del sucursalista per vocació Joan Lerma en la presidència de la Generalitat meridional, s'empatollà una Acadèmia de la Llengua de nom innominable, com el Lord Voldemort de Harry Potter; el PP, la Rita, el Camps, la Fórmula 1, el pitufeo... Fins a arribar a avui, que igual fava, estic que estava. Com canta Lluís Llach: «No era això, companys, no era això / pel que varen morir tantes flors, / pel que varen plorar tants anhels. / Potser cal ser valents altre cop / i dir no, amics meus, no és això». En fi, què us diré? Però, tot i això —ep!— els catalans encara existim del Sènia al Segura, i en part, en bona part, gràcies a les interpel·lacions d'un intel·lectual que, a Sueca estant, tingué l'habilitat de mostrar-nos què som i com som. D'alguna manera, i no exagero, sense l'assaig Nosaltes, els valencians qui sap que hagués estat de «nosaltes». Diu l'autor al pròleg de l'obra: «Jo no sóc ni sociòleg ni historiador, i heus ací que aquest llibre no serà el que hauria d'ésser. Però, ¿hi ha ara, avui, un sociòleg o un historiador valencians que puguin encarregar-se de la feina? Sincerament: no els veig enlloc». I sorgí ell, Fuster, amb l'apriorisme militant que li féu escriure un llibre que ningú havia escrit encara i que ningú no semblava disposat a escriure, un llibre escrit «respecte a les possibilitats obertes al dia de demà». El demà ja està ací, fa seixanta anys que Joan Fuster escrigué això i —vegeu— encara parlem de Nosaltes, els valencians i en parlarem, des de l'admiració i l'agraïment, i també —ai llas!— des de la denigració. Als provincians i cantussejadors de les glòries del país de ponent, no del seu, no els agrada que els recorden, amargament ressentits, el complex d'inferioritat que els embarga.

Nosaltes, els valencians

En el 2022 es compleixen els cent anys del naixement de Joan Fuster, els trenta del seu traspàs i —important— els seixanta de l'edició d'un llibre icònic que redescobrí, des de l'agudesia que feia gala l'escriptor, el país dels valencians als valencians: Nosaltes, els valencians. El descobreix als valencians i també als «altres» catalans. El nostre país, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, un país que ja havia estat definit en temps pretèrits pel rei Pere III (recordem-ho: «de Tarassona entrò a Salses e de Salses entrò a Guardamar»), havia perdut la consciència de ser país. Ai el Minotaure! D'això es queixava l'historiador Jaume Vicens i Vives, del Minotaure, metàfora amb el qual volia simbolitzar el poder, la monarquia absoluta, a la qual els catalans —tota la catalanitat— renuncià a causa del pactisme i vet ací el plany de l'historiador a Notícia de Catalunya (1954): «I d'ací prové, segons em sembla, una decepció històrica sensacional: la d'un poble que es troba sense voluntat de Poder, sense ganes d'ocupar-ne el palau i de manejar-ne cap de les palanques». A València, la renúncia al Poder, al Minotaure, encara tingué uns efectes més devastadors. El fatxenda comte-duc d'Olivares etzibà als valencians la frase «tenemos a los valencianos por más muelles», en comparació amb els catalans del Principat. La soltà a l'ambaixador valencià, Cristòfol Crespí de Valldaura, qui, infructuosament, tractava que les Corts de 1626 no foren celebrades fora del Regne. Ara bé, mossèn Cristòfol, un pioner de l'ofrendar nuevas glorias a España del futur, contestà a la manera de qualsevol sucursalista d'avui dia: «Si vuestra excelencia quiere decir que son más blandos en rendirse al gusto de su rey y de sus ministros, aunque atropellen sus conveniencias y derechos, esto es un mérito más para conseguir lo que supliquen». L'Olivares, com un resident monclovita qualsevol de l'actualitat, aleshores sense Falcon o Súper Puma per a fatxendejar, a la seva: «el rey ha de partir mañana inevitablemente; irá a Zaragoza y de allí a Monzón; si el Reino de Valencia estuviese en aquella villa, le tendrá las cortes, sino desde allí se verá lo que se ha de hacer». Mossèn Cristòfol, com ja us podeu imaginar, ajupí el cap, com és pràctica comú entre els polícastres servils: «Rendirse al gusto de su rey y de sus ministros»: si de

cas, no és així com es comporten els que ajupen el cap i, malgrat la repressió i les humiliacions contínues, voten els pressupostos de «su rey y de sus ministros»?

En el 2022 es compleixen els cent anys del naixement de Joan Fuster, els trenta del seu traspàs i —important— els seixanta de l'edició d'un llibre icònic que redescobrí, des de l'agudesada de què feia gala l'escriptor, el país dels valencians

als valencians: Nosaltes, els valencians. I per això l'any 2022, serà l'any 2022. A la imatge, logotip de la commemoració, realitzat per Dani Nebot.

Contra aquesta detestable mentalitat de sucursal, de país sense política, es rebel·la Fuster a Nosaltes, els valencians. No debades he esmentat Jaume Vicens i Vives i el seu Notícia de Catalunya. A més a més, Joan Fuster, al pròleg de Nosaltes, els valencians, subratlla que «les pàgines liminars del llibre de Vicens serien la millor introducció al nostre treball». Fuster, amb el seu llibre, cercava un paral·lel. I és que, precisament, com també reconeix Fuster, el títol primer proposat per a l'assaig de Vicens i Vives era Nosaltes, els catalans, però, finalment, mutà a Notícia de Catalunya, un suggeriment de Josep Pla per por que la censura franquista no el consentís. Els mots «Catalunya» i «català» contenen un poder semàntic que feia esverar als censors del règim sortit de la guerra de 1936-1939. Fuster bé que ho sabia. Bé, és innegable. I, val a dir-ho, un «corònim» i un «gentilici» amb tal potencialitat és injust que només designi a una part i no al tot. L'ús del gentilici «català» era comú, com tenim ben documentat, a l'extrem meridional del país, entre els oriolans del segle XV, en època —diguem-ne— de plenitud nacional, quan encara els catalans —tots!— no havien —haviem— renunciat al Poder, al palau i a manejar-ne les palanques. I no oblidem que Baltasar de Romaní deia d'Ausiàs March: «cavallero valenciano, de nación catalán». És lògic que si, despertats de la letargia, els valencians, o els balears o els catalans estrictes, volem recobrar la voluntat de poder, comencem per, primerament «conèixer-nos», com indiquen Vicens i Fuster, i recuperar el corònim i el gentilici nacionals que ens pertocquen.

Nosaltes, els valencians, de Joan Fuster té un precedent, l'assaig històric de Jaume Vicens i Vives Notícia de Catalunya (1954). Per a Fuster, aquest llibre és la millor introducció a Nosaltes, els valencians.

Vicens i Vives, el gran historiador del segle XV català, encengué la metxa, la invitació de transformar a través del coneixement de què hem estat i què som els catalans i, per mediació de Max Cahner, un altre heroi de la catalanitat i fundador d'Edicions 62, Fuster, a Sueca estant, escrigué des del seu apassionament per la vida i el destí del seu poble, el seu paral·lel, l'artefacte intel·lectual més incisiu i decisiu de la història valenciana recent, Nosaltes, els valencians, un assaig d'història escrit per un a priori no historiador —Fuster no se'n sentia— però que d'història bona cosa en sabia. El títol fou cosa, val a dir-ho, de Max Cahner, que Fuster acceptà, i la censura, com no apareixia el mot català, almenys al títol, se l'engolí. El text entrà al registre del Ministerio de Informació y Turismo sota l'epígraf «Texto en lengua valenciana» i —vaja— si és «valenciana» havia de ser una cosa candorosa i innocent. Allò de muelles de l'Olivares encara perdurava en els cercles de poder espanyol en els anys seixanta del segle passat i encara perdura per l'obstinació valenciana a no desagradar l'amo de Madrid, com comprovem fins i tot en aquells que prometien que canviarien tot per a no canviar res. La senyera, quan celebrarem l'Any Fuster, continua enllefnada amb la màcula blava, la terra dels valencians continua sent designada com a nícia i innòcua «Comunitat» i —aaaaaaah!— hom continua bramant ofrenes a Espanya. Ep! El blau tacant la senyera no és cosa fútil a desdenyar. Fuster ho sabia i dedicà un opuscle, El blau en la senyera (València, 1977) a explicar tal barbaritat cromàtica en la simbologia valenciana, la qual —important apuntar-ho— s'ha intentat justificar des de la falsedat històrica més eixelebrada. Hi deia Fuster: «Discutir sobre els colors d'una bandera és una cortina de fum, demagògica a la ciutat de València, darrer la qual s'oculta la realitat urgent d'una tria “nacional”. O els valencians optem per recuperar la nostra “identitat”, o, com voldrien els del “blavet”, ens haurem de resignar —potser definitivament— a la condició subalterna, provinciana i miserable del “regionalismo bien entendido” i de diluir-nos en un “para ofrendar” que en el pecat portarà la penitència».

Primer edició de Nosaltes, els valencians (1962). En aquest assaig Fuster es rebel·la contra la detestable mentalitat de sucursal, de país sense política, que afligeix els valencians.

Qüestió de noms

La realitat urgent d'una tria «nacional». Vet ací la qüestió, que acapara i enrabia encara a bona part dels valencians. Hi ha qui ho vol dissimular, com els terceraviistes, més aviat ressentits per haver triat ser sucursalistes i apocats,

embolcallats amb la màcula blava, que ara sorgeixen a recer del partit autòcton que serveix de crossa al partit nacional espanyol per excel·lència, el PsoE, per a afatar de càrrecs i prebendes a afiliats i amics a la Comunitat. Vaja! Aquests seran els organitzadors oficials —ells l'han proclamat— de l'Any Fuster. Segurament incidiran en la gran talla de l'intel·lectual com a home de lletres, que la té, com l'humanista que emula Michel de Montaigne a Diccionari per a ociosos, i passaran de puntetes per la gran obsessió de la vida de l'escriptor, el seu poble.

Fuster, de Sueca estant, escrigué des del seu apassionament per la vida i el destí del seu poble, el seu paral·lel, l'artefacte intel·lectual més incisiu i decisiu de la història valenciana recent, Nosaltres, els valencians. A la imatge, portada de la tercera edició, amb l'Àngel Custodi de la Generalitat Valenciana enarborant la senyera, de la col·lecció "El Cangur" d'Edicions 62.

Fuster és, sobretot, l'agitador de consciències que sacsejà aquell Levante feliz adormit, cautivo y desarmado, de falla, pets, rots i bacalao, que imaginem a la Carpetovetònia. Tenia la destresa de fer-ho i l'habilitat de convèncer. Vet ací per què a Fuster encara li tenen por. A una col·lectivitat que ha claudicat de ser, de conèixer-se, si més no, l'oficial que s'atorga la legitimitat, o més aviat il·legitimitat, de l'Estat que la domina —no ho oblidem, «por justo derecho de conquista»—, Fuster li resulta incomodíssim. Fixeu-vos: fins i tot intentaren assassinar-lo físicament (dues bombes esclataren a casa seva l'11 de setembre de 1981). Després, des del putxinell Joan Lerma (PsoE) fins a pràcticament avui dia el silenci caigué sobre la seva obra social i política, l'obra que cospa el seu apassionament per la vida i el destí dels valencians.

El blau tacant la senyera no és cosa fútil a desdenyar. Fuster ho sabia i dedicà un opuscle, El blau en la senyera (València, 1977) a explicar tal barbaritat cromàtica en la simbologia valenciana.

Solucionar l'espinesca qüestió de noms, com ser identificats els nacionals del país que parla —com deia el cronista Ramon Muntaner— el «catalanesc» havia de ser resolta amb convicció i contundència. Per què defugir la denominació «català» per al tot? En 1962, el mateix any de la publicació de Nosaltres, els valencians, Fuster publicava l'opuscle Qüestió de noms a Edicions d'Aportació Catalana. Precisament Ramon Muntaner, deia del sud valencià i Múrcia al segle XIV, «són vers catalans e parlen de bell catalanesc del món». La citació la recull Fuster a l'inici de Qüestió de noms i la desenvolupa a Nosaltres, els valencians per a afirmar «el País Valencià continua essent un "fet català" en la seva realitat més radical» i reblar el clau quan escriu: «Som "vers catalans", que deia Muntaner. Uns catalans descolorits i invertebrats, podria objectar-hi algú. Torno a subratllar que el nom de "catalans", amb la seva ambivalència, permetria aquesta última precaució reticent. Acceptant-ho, però en el seu valor més ampli, que abraça tots els pobles de llengua catalana, l'equívoc ja no és possible. La nostra realitat regional hi té el seu lloc, com la del Principat i la de les Illes. Fill d'un empelt català en la faixa litoral del sud de l'Ebre, el País Valencià no desment aquest origen: més encara: "és" en tant que el perpetua en les seves concrecions locals. Dir-nos "valencians", en definitiva, és la nostra manera de dir-nos catalans».

Fuster és, sobretot, l'agitador de consciències que sacsejà aquell "Levante feliz" adormit, "cautivo y desarmado", de falla, pets, rots i "bacalao", que imaginem a la Carpetovetònia. Tenia la destresa de fer-ho i l'habilitat de convèncer. Vet ací per què a Fuster encara li tenen por.

Detractors i revisionistes

L'atacaran però no el superaran. Nosaltres, els valencians, el llibre que enguany compleix seixanta anys, significà un abans i un després de la concepció nacional del poble valencià. I, és clar, interpel·lava sobre la identitat: o la recuperació de la "identitat" compartida amb els altres catalans, o resignar-se a la condició subalterna, provinciana i miserable del "regionalismo bien entendido" i de diluir-se en un "para ofrendar" que en el pecat portarà la penitència.

1962 fou un any tremendament fusteria: Nosaltres, els valencians, Qüestió de noms i la guia de viatges de l'editorial

Destino titulada El País Valenciano. El darrer, en castellà, fou el que més repercussió tingué, o, millor dit, el que més enveges —ai les enveges— acaparà. I és que Joan Fuster fou elegit per a escriure aquella guia, la qual cosa el posava a l'alçada mediàtica de Josep Pla, Pío Baroja, José María Pemán i Dionisio Ridruejo, que havien participat en la col·lecció de guies. Això no agradà gens a José Ombuena, el director del diari Las Provincias, des d'aleshores convertit en un fervent antifusterià i, de retop, anticatalanista. I bé, ja tenim Las Provincias desacreditant. Ombuena comptà amb la col·laboració del falangista i catedràtic de dret Diego Sevilla Andrés i del cronista de la ciutat Francesc Almela i Vives, que de catalanista (fou president de la societat La Nostra Parla en 1921) passà a convertir-se, en paraules de Fuster, en un «anticatalanista rabios». Tots tres orquestraren una campanya que acabà amb la crema en efígie de Joan Fuster a les falles de 1963. Escriu el poeta Vicent Andrés Estellés, a Horacianes: «aquest any miserable / m.cm.lxiii. d. de c., / serà molt recordat i molt amargament. / vicens ventura desterrat a munic o paris, / joan fuster a sueca / —diuen pel veïnat que escriu de nit a màquina, / i circula un tenebrós prestigi—, / jo escric i espere a burjassot, / mentre pels carrers de valència / la gent, obscena, crida i crema un llibre.»

En 1962, el mateix any de la publicació de Nosaltres, els valencians, Fuster publicava l'opuscle Qüestió de noms a Edicions d'Aportació Catalana. En aquest treball, defensava l'ús del terme "Països Catalans", per a Fuster, "el terme més oportú que hi podríem trobar", de moment, per a designar la nació de tots els catalans.

Les enveges no s'aturaren ací. Els del Grup Torre (Xavier Casp i Miquel Adlert) li negaren la salutació i perderen la vergonya. L'enemistat venia des que Fuster publicà a la revista Serra d'Or (1960) un article en què esbossava les idees que dos anys després desenvolupà a Nosaltres, els valencians. Vegeu, Casp i Adlert proposaven el nom de «Comunitat Catalànica» per al conjunt del país, però, a la fi, s'imposà, per coherència, el de Països Catalans. I... Ja veieu: a engrossir les files de l'anticatalanisme naixent. En definitiva, un desfici provocat per l'enveja, una gelosia primària i provinciana amb aire inquisitorial i venjatiu que desprestigià per sempre els envejosos.

I després vingué allò que denominaren Transició, i la trista i malanomenada Batalla de València, i les renúncies vergonyoses, i l'Estatut de pa sucats amb oli i... Hi hagué també el manifasser que pretengué esmenar i emular Fuster, com Damià Mollà i Eduard Mira a De impura natione (ep! Premi Octubre en 1986), que indecentment posaven al mateix nivell burrera i raó, inici del terceravisme innocu i panxacontent de xaranga, tapeta i pandereta. En definitiva, un tractat de com abaixar-se els pantalons i no ser sodomitzat. Els Països Catalans i Fuster, de sobte, engegats a la merda. I damunt —ai caram!— Premi Octubre, el Joan Fuster d'assaig. Naixia el neoblaverisme revisionista o, en altres paraules, la renúncia al país i la perseverança en la condició subalterna, provinciana i miserable del "regionalismo bien entendido", ara dins de l'Espanya de las autonomías. I, ja posats a desprestigiar Fuster, entre tertúlies a l'Hotel Anglès de València hi hagué qui cregué descobrir la pedra filosofal del «valencianisme». Llenya a Fuster! De tot plegat sorgí un llibel, encapçalat per Vicent Franch, Documents 88: destinat (sobretot) a nacionalistes, que, punyetes!, restà finalista del Premi Joan Fuster de l'any 1988. I oberta la veda, vindran els qui proclamen Fuster únicament com a material de reflexió: xe, mireu el que deia aquell paio de Sueca! Bé, i a tot això que si progressisme per ací, que si renúncies per allà, que si Països Catalans ni parlar-ne... La guinda la posà Joan Francesc Mira amb Sobre la nació dels valencians (1997) i fent servir, a imitació del Nosaltres, els valencians de Fuster, un àngel custodi amb senyera, senyera de debò, en la portada. El llibre de Mira, espill de la deriva ideològica d'això dit Bloc Nacionalista Valencià que ha acabat convertint-se en l'insípid Més Compromís, reclamava que el catalanisme, el nacionalisme català, era una utopia prescindible al País Valencià. Ja veieu com han acabat, fagocitats per un partidet emmirallat a Madrid, que la «nació» dels valencians li importa un rave, i al servei, a canvi de quatre engrunes i alguna canongia, de continuar mantenint el País Valencia en la condició subalterna, provinciana i miserable del "regionalismo bien entendido".

Afortunadament, sempre tindrem l'obra de Joan Fuster a mà i, és clar!, Nosaltres, els valencians. Fa seixanta anys que fou escrit i no ha perdut ni un àpex de vigència. Ja us he dit més amunt, que atacaran Fuster, el vilipendiaran, però no el superaran. I és que s'ha de ser molt cretí, però que molt cretí, per a negar que «dir-nos "valencians", en definitiva, és la nostra manera de dir-nos catalans». BON ANY JOAN FUSTER!!!!

1962 fou un any tremendament fusteria: Nosaltres, els valencians, Qüestió de noms i la guia de viatges de l'editorial Destino titulada El País Valenciano. El darrer, en castellà, fou el que més repercussió tingué, o, millor dit, el que més enveges —ai les enveges— acaparà.

COMBATS PER LA HISTÒRIA

Per David Garrido

09.01.2022

Enllaç:

<https://www.eltemps.cat/article/15983/seixanta-anys-de-nosaltres-els-valencians>